

Asia: VN/16276/2024

Lausuntopyyntö; Hanke ampumaratojen toiminnan turvaamiseksi ja uusien ampumaratojen perustamisen edistämiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Sujuvoittaako ehdotus ampumaratoja koskevia ympäristölupaprosesseja sekä lainsäädäntöä riittävällä tavalla ottaen huomioon hallitusohjelman mukainen tavoite 1 000 ampumaradasta vuosikymmenen loppuun mennessä?

-

Onko ympäristönsuojelulakia tarpeen soveltaa ehdotuksen mukaisesti ampumaratalain soveltamisen ohella?

Kyllä, perustelut laajemmin kysymyksessä 4.

Onko tehtävien siirtämisen seurauksena tarpeen muuttaa valtioneuvoston ohjesääntöä ehdotuksessa kuvatulla tavalla?

-

Muut mahdolliset näkemykset ja huomiot esitysluonnoksesta?

Etelä-Savon ELY-keskuksen vesihuoltopalvelut -yksikkö toimii vesihuoltolain mukaisena valvontaviranomaisena valtakunnallisesti, ja osallistuu tehtävissään talousveden tuotantoketjun riskienhallintaprosessiin vesihuoltolaissa ja terveydensuojelulaissa säädetysti. Vesihuoltopalvelut -yksikkö kommentoi hallituksen esitystä tästä lähtökohdasta.

Ampumaratalain 1 § 1 momentin 4 kohdassa asetettaisiin lain uudeksi tavoitteeksi ympäristön pilaantumisen ja tämän vaaran ehkäiseminen. Ehkäiseminen perustuisi riskinhallintaan ja se toteutettaisiin parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaisia keinoja käyttäen. Luonnoksessa ehdotetaan, että parhaiden käyttökelpoisten tekniikoiden mukaisten vaatimusten täyttäminen pohjavesialueilla olisi riittävää, eikä tällöin katsottaisi olevan maaperän tai pohjaveden pilaantumisen riskiä. Luonnoksessa viitataan ympäristöministeriön laatimaan oppaaseen - Paras käyttökelpoinen tekniikka (BAT): Ampumaratojen ympäristövaikutusten hallinta (Suomen ympäristö

2014:4) ja todetaan, että siinä esitettyjä parhaita käyttökelpoisia tekniikoita on tarkoituksenmukaista käyttää sääntelyn perustana selvityksen jälkeinen kehitys huomioiden.

Vesihuoltopalvelut-yksikön näkemyksen mukaan parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla voidaan yleisesti parantaa ampumaratojen ympäristönsuojelun tasoa, mutta yksikkö kyseenalaistaa suunnitellun uuden valvontaviranomaisen asiantuntemuksen arvioida parhaan käyttökelpoisen tekniikan riittävyyttä pohjavesiriskien poistamiseksi. Viitatussa ympäristöministeriön ampumaratojen BAT-selvityksen haasteeksi todetaan se, että vaikka ampumaradat vaikuttavat luvitettavana laitostyyppinä kohtalaisen yksinkertaiselta rakenteelta, on niitä todellisuudessa rakennettu varsin erilaisia tarkoituksia ja käyttäjämääriä varten. Selvitys korostaa myös ympäristön olosuhteiden vaikuttavan olennaisesti ampumaradasta aiheutuvien ympäristövaikutusten tai -riskien tasoon. Selvityksessä todetaan, että siinä käsitellyt ratkaisut ovat monelta osin vasta kehittyviä, mikä on syytä huomioida ohjetta sovellettaessa.

Vesihuoltopalvelut-yksikkö huomauttaa etenkin pohjavesiriskien arvioinnin osalta, että käytettävissä oleva geologinen tieto pohjavesimuodostumien rakenteesta ja virtausolosuhteista on usein puutteellista ja lisää epävarmuutta myös riskienhallinnan keinoja suunniteltaessa. Lisäksi ampumaratojen sijaintipaikka tai pohjaveden virtaussuunta voi olennaisesti vaikuttaa riskin suuruuteen ja siihen, millaisia keinoja riskin torjumiseen vaaditaan. Tästä syystä olisi tärkeää, että eri asiantuntijoita voitaisiin hyödyntää jatkossakin riskien arvioimiseksi ja oikeiden hallintatoimenpiteiden määrittämiseksi, jotta pohjavesille käytettävät riskienhallintamenetelmät ovat oikeassa suhteessa todelliseen riskiin.

Luonnoksen mukaan poliisihallitus tekisi ehdotettavan 11 §:n 2 momentin mukaisen valvontasuunnitelman, jonka perusteella poliisi valvoisi, että ampuradan toiminta täyttää ampumaratalain vaatimukset. Ampumaradan ylläpitäjä valvoisi päästöjä luvassa asetetun tarkkailusuunnitelman mukaisesti. Mikäli näiden perusteella esimerkiksi maaperässä tai pohjavedessä tapahtuneen lyijypitoisuuden nousun vuoksi lupaviranomainen havaitsisi tarpeen muuttaa tai lisätä lupaehtoja ja määräyksiä, tämä olisi ehdotetun 2 momentin mukaan mahdollista.

Ampumaratatoiminnan haitta-aineiden kulkeutuminen ympäristöön on tyypillisesti hidasta ja ympäristövaikutukset siten tulevat ilmi myös viiveellä. Yksikön näkemyksen mukaan ampumaratatoiminta on yksi ilmeisimmistä riskitoiminnoista, jotka sijaitessaan vedenhankintaa varten tärkeillä pohjavesialueilla muodostavat vaikeasti hallittavan uhkan vedenhankinnalle. Luonnoksessa kuvatussa tilanteessa, missä pohjavesi on jo pilaantunut/saastunut lyijyllä, on lupaehtoja ja määräyksiä lisäämällä lähes mahdotonta hallita ja poissulkea toiminnan uhka esimerkiksi vedenhankinnalle. Lisäksi lakiehdotuksessa esitetty merkittävä muutos koskien vähäisen ampumaradan määritelmää lisää riskejä pohjavedelle. Pohjaveden pilaantumisriski huomioiden vesihuoltopalvelut-yksikkö näkeekin, ettei uusia ampumaratoja tulisi perustaa vedenhankintaa varten tärkeille tai vedenhankintaan soveltuville pohjavesialueille.

Luonnoksessa todetaan, että lainsäädännön tulkinnanvaraisuus sekä se, että ympäristöministeriön laatimilla oppailla ei ole oikeudellista sitovuutta, ovat syy siihen, että lupaprosessit eivät ole edenneet sujuvasti eikä ratoja ole saatu suunnitelman mukaisesti luvitetuiksi. Edelleen todetaan, että ehdotettavilla muutoksilla ei tavoitella ympäristönsuojelullisten vaatimusten heikentämistä vaan sitä, että ympäristönsuojeluun liittyvät vaatimukset ovat oikeasuhtaisia ja tasavertaisia toiminnan sijaintipaikasta riippumatta. Vesihuoltopalvelut-yksikön näkemyksen mukaan muutokset ovat omiaan heikentämään pohjaveden suojelun tasoa ja lisäämään riskiä pohjaveden pilaantumiselle ja siten myös vedenhankinnalle.

Hankkeessa on tarkastelu vaihtoehtoja esitetylle yhden luvan mallille, ja todettu, että ympäristönsuojelulain muuttaminen siten, että lupaviranomaistehtävät siirrettäisiin kunnilta valtion ympäristölupaviranomaiselle, olisi ympäristösääntelyn selkeyden kannalta paras vaihtoehto, koska ampumaratojen ympäristösäännökset olisivat muutettuinkin ympäristönsuojelulaissa muiden ympäristönsuojelua koskevien säännösten kanssa. Mikäli lakiehdotus kaikesta huolimatta esitetyssä muodossa toteutuu, vesihuoltopalvelut-yksikkö pitää kuitenkin kuvattua vaihtoehtoa ympäristönsuojelun sekä hallituksen esityksen taustalla olevan lupakäsittelyn yhdenmukaisuuden tavoitteen kannalta parempana.

Juomavesidirektiivi on tuonut uusia velvoitteita vesihuoltolaitosten riskienhallintaan. Keskeinen uusi velvoite on vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelman laatiminen laajassa viranomaisyhteistyössä. Vesihuoltopalvelut-yksikkö pyytää huomioimaan nykyisen viranomaisyhteistyön vahvuudet, jotka tukevat vesihuoltolaitosten tekemää riskienhallintaa, ja tarkastelemaan suunnitellun uudistuksen vaikutukset myös tästä näkökulmasta.

Nykyisin kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset osallistuvat ampumaratojen ympäristöluvan valvojina terveydensuojelulain mukaiseen talousveden tuotantoketjun riskienhallintaan. Esityksen mukaisesti Poliisihallitus toimisi jatkossa ampumaratojen valvojana myös ympäristönsuojelua koskevan sääntelyn osalta. Tästä syystä esityksen toteutuessa Poliisihallituksen tulisi jatkossa osallistua talousveden tuotantoketjun riskienhallintaprosessiin ampumaratojen osalta, jotta ampumaratatoiminnan riskit vedenhankinnalle tulevat arvioituksi ja riskienhallinnan toimenpiteet toteutetuksi.

Riittävän viranomaisyhteistyön turvaamiseksi olisi tarpeen, että lausunto ampumaratoja koskevista ilmoituksista tai lupahakemuksista pyydetäisiin myös valtion ympäristönsuojeluviranomaiselta. Mikäli uudistus kaikesta huolimatta toteutetaan esitetyllä tavalla, Poliisihallitukselle tulee turvata riittävä asiantuntemus maaperän rakenteesta, pohjavedestä, parhaista käyttökelpoisista tekniikoista, riskienhallinnan keinoista, tarkkailutarpeen arvioinnista ja tarkkailutulosten tulkinnasta.

Lammila Jyrki
Etelä-Savon ELY-keskus

Huttunen Aki
Etelä-Savon ELY - Ympäristö ja luonnonvarat, Vesihuoltopalvelut -yksikkö